ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΠΙΚΗΣ & ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ
ΤΜΗΜΑ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ

“Βιώσιμη ανάπτυξη σε νησιωτικές περιοχές: προκλήσεις και προοπτικές”

Θανάσης Κίζος

Τμήμα Γεωγραφίας

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΠΙΚΗΣ & ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Τα νησιά: «Νησιωτικότητα» – «Νησιωτισμός»

- Νησιά: γεωγραφικές ενότητες, αλλά και "συμβολικά" αντικείμενα. Χαρακτηριστικά τους:
  1. Μικρό Μέγεθος: περιορισμένοι πόροι, μικρές και διασπασμένες αγορές, μικρός ανταγωνισμός, αδυναμία οικονομιών κλίμακας = υψηλότερο κόστος παραγωγής
  2. Πρόσβαση: υψηλό κόστος, δυσκολία πρόσβασης σε υπηρεσίες, απομόνωση

- Γενικό πλαίσιο: βιωσιμότητα (πρακτική προσπάθεια εφαρμογής γενικών αρχών βιώσιμης ανάπτυξης σε πραγματικές οικονομίες και κοινωνίες).
- Σχετικά καλή αναπτυξιακή επίδοση νησιών αλλά σημαντικές αδυναμίες

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΠΙΚΗΣ & ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Νησιά Ελλάδας

- **114 κατοικημένα νησιά ,** 80 με ανεξάρτητη διοικητική υπόσταση (NUTS 2 (π.χ. Κρήτη), Περ. Ενότητας - NUTS 3 (π.χ. Ζάκυνθος), Δήμου - LAU 1 (π.χ. Σπέτσες), Δημοτικής Ενότητας - LAU 2 (π.χ. Ερεικούσσα) και 440 νησίδες ως οικισμοί χωρίς πληθυσμό).
- **Έκταση** 24.772,71 km2 (18,7% επιφάνειας χώρας) και
- **Πληθυσμό** 1.632.955 κάτοικοι (15,1% πληθυσμού χώρας).

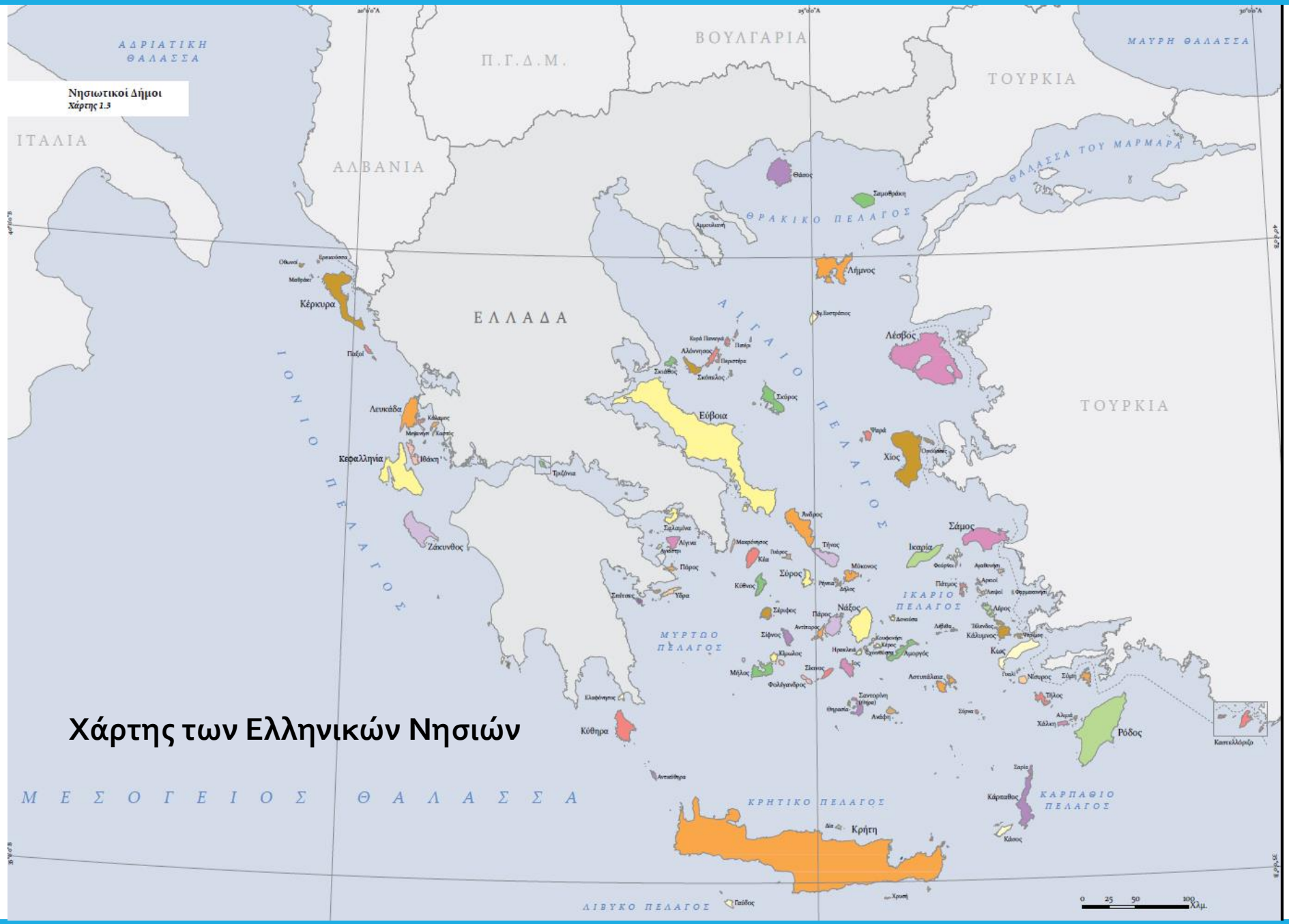

Χάρτης των Ελληνικών Νησιών

*

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΠΙΚΗΣ & ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Νησιά Ελλάδας - Πληθυσμός

- Πληθυσμός επηρεάζει βαθμό αυτονομίας νησιού. Για Ελληνικά νησιά, περίοδος 1951-1981 πολύ σημαντική μείωση, έπειτα αύξηση, αλλά γήρανση.
- Σε ΕΕ, < 15 ετών = 15,6%, και > 65 ετών = 18,2% και δείκτης εξάρτησης ηλικιωμένων 27,5
- Σε Ελλάδα 14,5%, και 19,5% και δείκτη εξάρτησης 29,5
- Σε νησιά μεγάλες διαφορές: νησιά με «καλούς» δείκτες τουριστικά (Ρόδος, Κρήτη, Κως, Πάρος, Θήρα, Μύκονος, Ζάκυνθος, Ιος, Σκιάθος), ενώ σε υπόλοιπα οι τιμές δεικτών πολύ «χειρότερες»
- Επίπεδο εκπαίδευσης χαμηλό στα μικρότερα νησιά

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΠΙΚΗΣ & ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Πληθυσμός Ελλάδας και Ελληνικών Νησιών 1951-2011

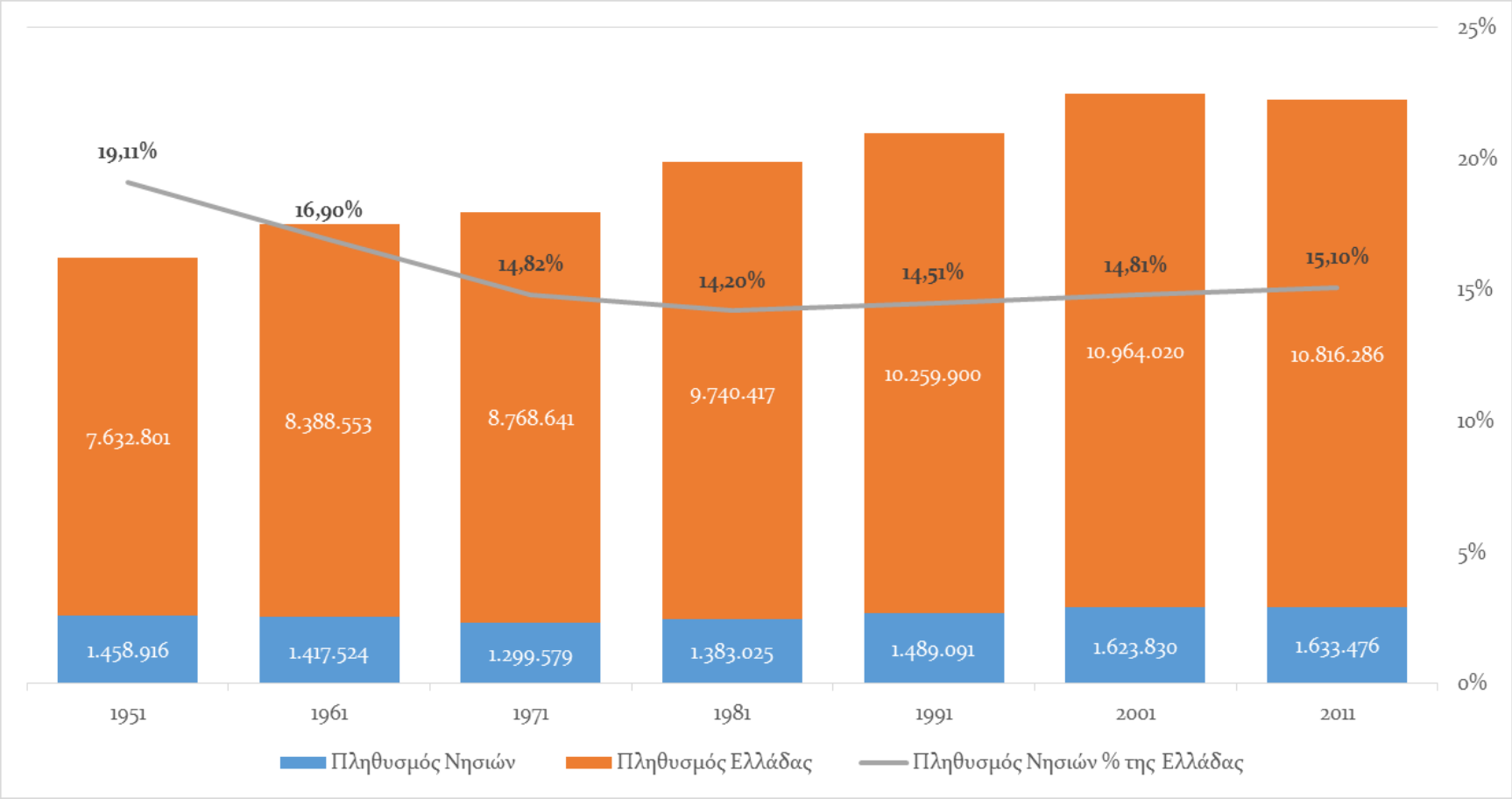

Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία από συγγραφείς

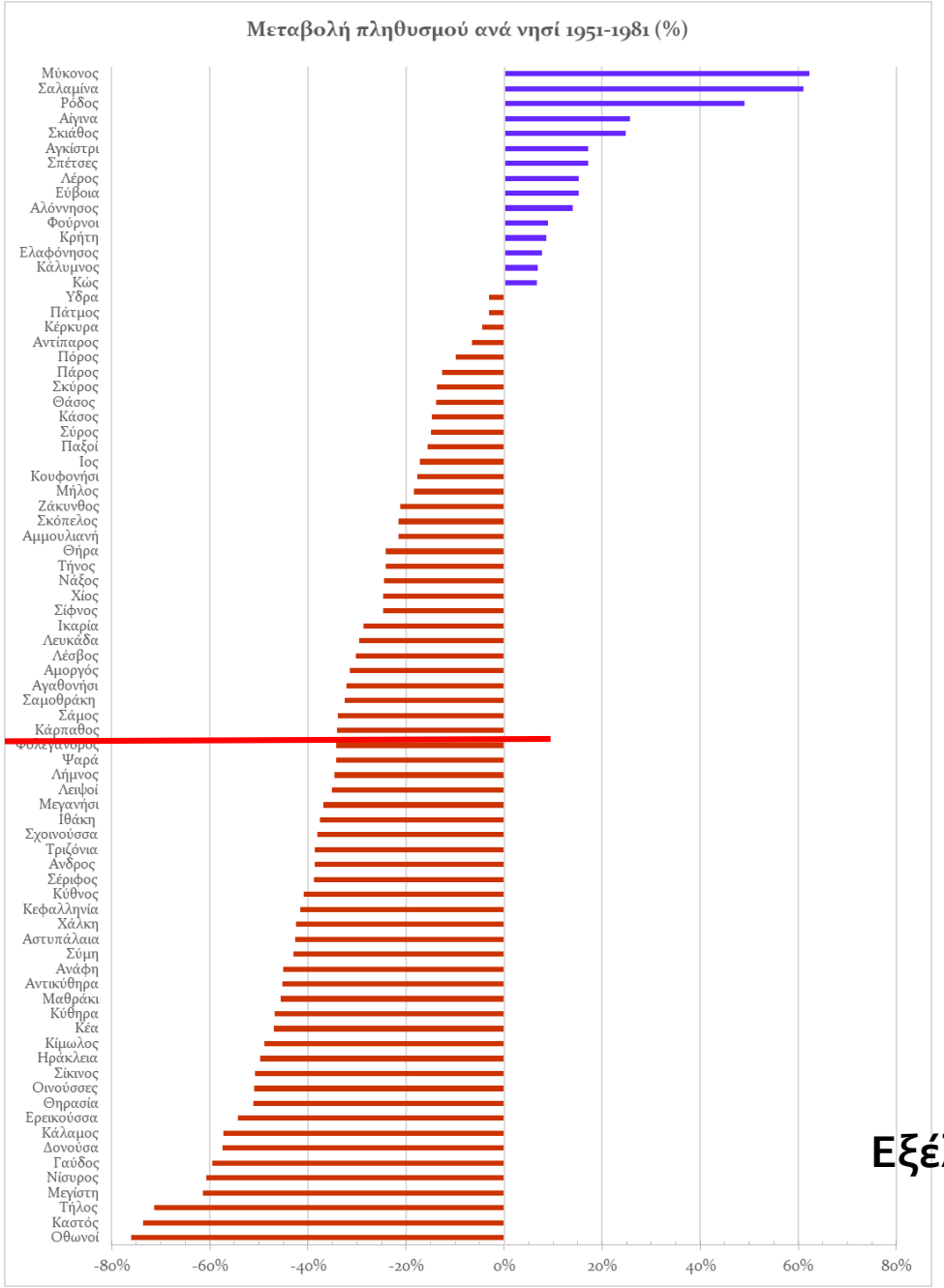

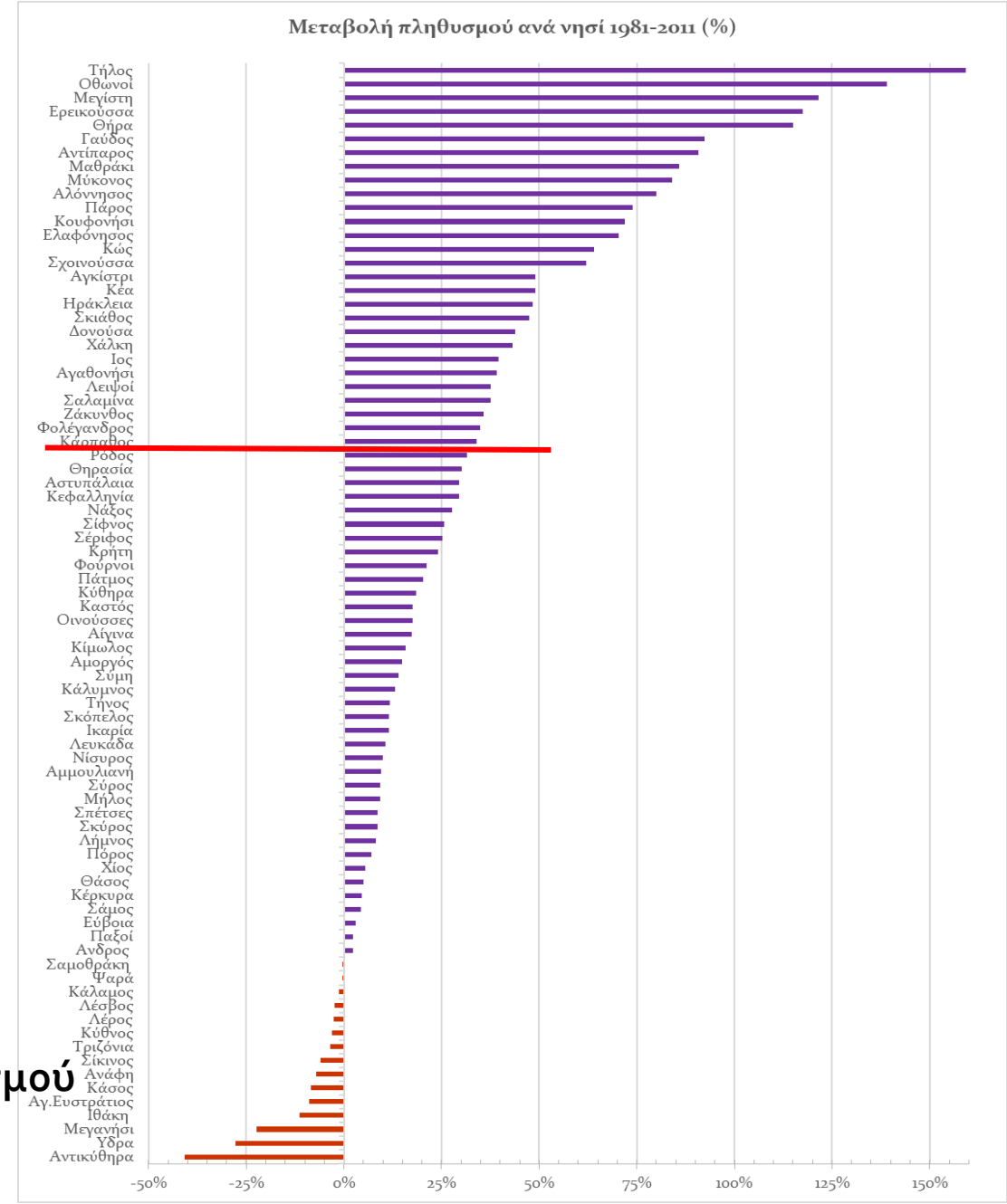

Εξέλιξη πληθυσμού 1951-2011

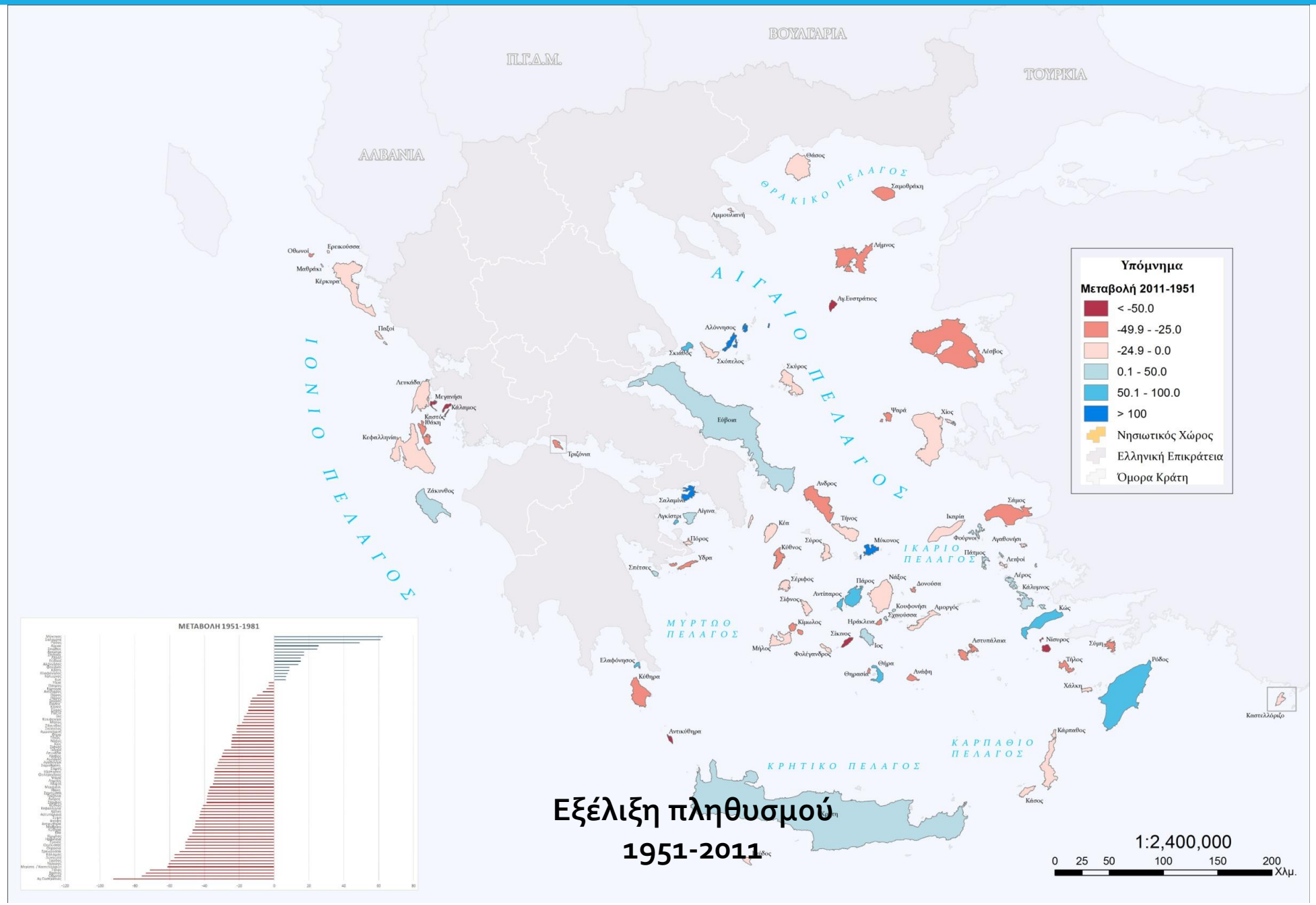

Εξέλιξη πληθυσμού 1951-2011

Δείκτης γήρανσης για τα ελληνικά νησιά (2011)
Χάρτης 3.2 (Πηγή: ΕΛΣΤΑΤ, απογραφή πληθυσμού)

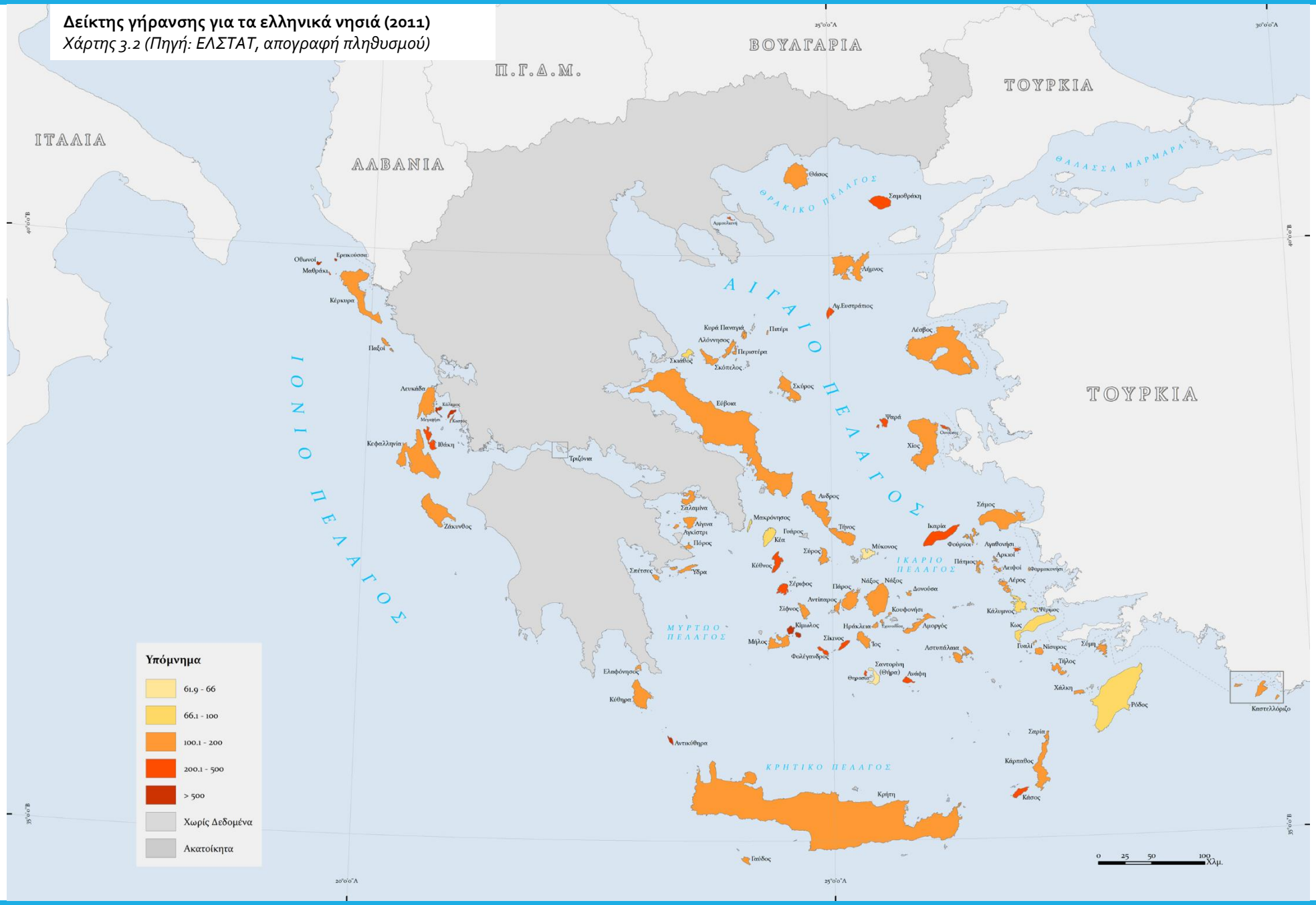

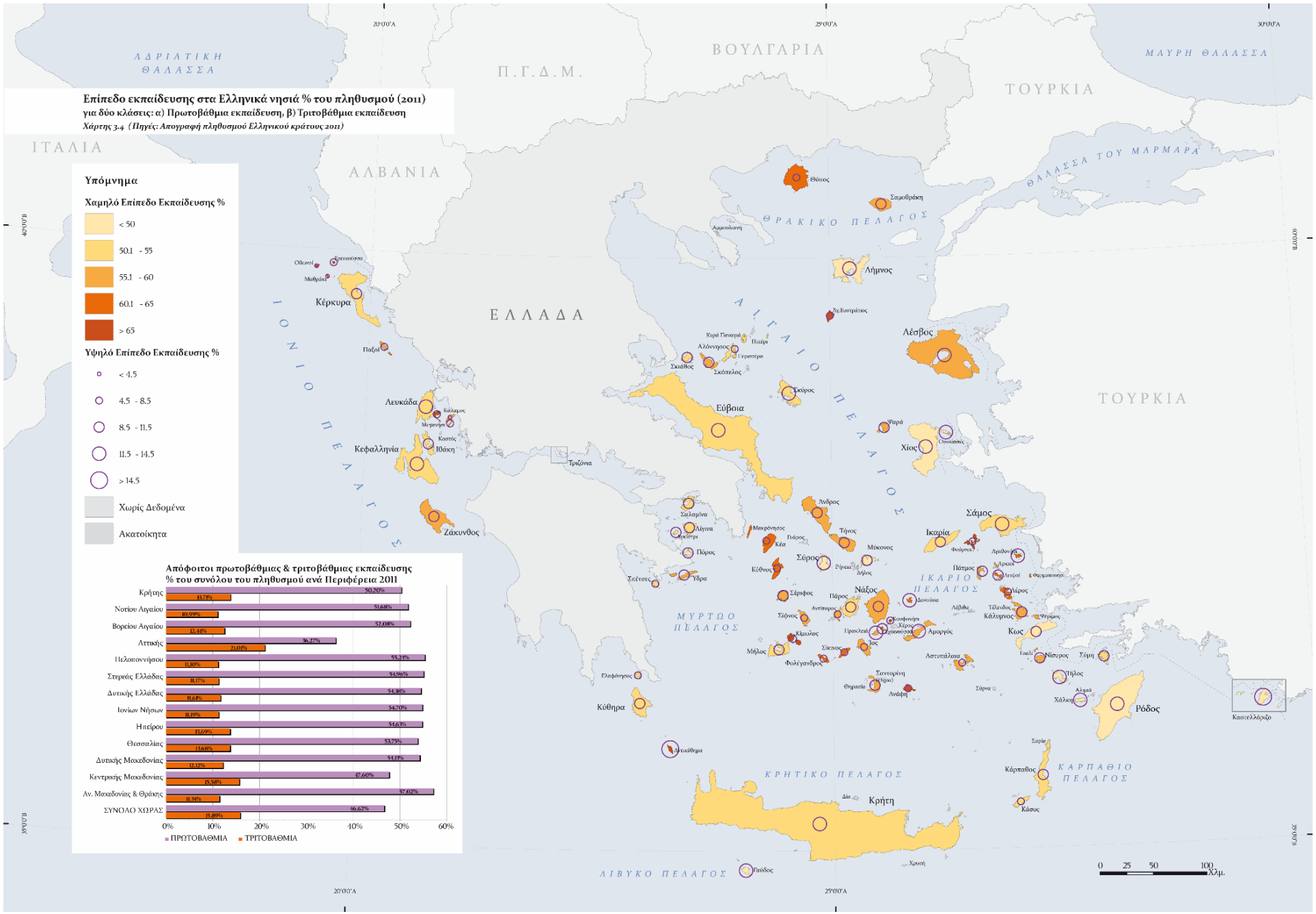
Επίπεδο εκπαίδευσης στα Ελληνικά νησιά % του πληθυσμού (2011)
για δύο κλάσεις: α) Πρωτοβάθμια εκπαίδευση, β) Τριτοβάθμια εκπαίδευση
Χάρτης 3.4 (Πηγές: Απογραφή πληθυσμού Ελληνικού κράτους 2011)
Υπόμνημα
Χαμηλό Επίπεδο Εκπαίδευσης %
< 50
50.1 - 55
55.1 - 60
60.1 - 65
> 65
Υψηλό Επίπεδο Εκπαίδευσης %
< 4.5
4.5 - 8.5
8.5 - 11.5
11.5 - 14.5
> 14.5
Χωρίς Δεδομένα
Ακατοίκητα
Απόφοιτοι πρωτοβάθμιας & τριτοβάθμιας εκπαίδευσης
% του συνόλου του πληθυσμού ανά Περιφέρεια 2011
Κρήτης 50.20% 13.71%
Νοτίου Αιγαίου 51.68% 10.99%
Βορείου Αιγαίου 52.08% 12.46%
Αττικής 36.27% 21.01%
Πελοποννήσου 55.24% 11.10%
Στερεάς Ελλάδας 54.96% 11.17%
Δυτικής Ελλάδας 54.86% 11.61%
Ιονίων Νήσων 54.70% 11.19%
Ηπείρου 54.63% 13.59%
Θεσσαλίας 53.75% 13.68%
Δυτικής Μακεδονίας 54.17% 12.12%
Κεντρικής Μακεδονίας 47.60% 15.58%
Αν. Μακεδονίας & Θράκης 57.02% 11.34%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ 46.62% 15.89%
0% 10% 20% 30% 40% 50% 60%
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΑ
ΤΡΙΤΟΒΑΘΜΙΑ
ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
Π.Γ.Δ.Μ.
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ
ΤΟΥΡΚΙΑ
ΜΑΥΡΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
ΙΤΑΛΙΑ
ΑΛΒΑΝΙΑ
ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΟΥ ΜΑΡΜΑΡΑ
ΕΛΛΑΔΑ
ΘΡΑΚΙΚΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΙΟΝΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΜΥΡΤΩΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΙΚΑΡΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΚΡΗΤΙΚΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΚΑΡΠΑΘΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΛΙΒΥΚΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
Θάσος
Σαμοθράκη
Αμμουλιανή
Λήμνος
Αγ.Ευστράτιος
Λέσβος
Κέρκυρα
Παξοί
Λευκάδα
Κεφαλληνία
Ιθάκη
Ζάκυνθος
Σκιάθος
Σκόπελος
Σκύρος
Εύβοια
Ψαρά
Χίος
Σάμος
Ικαρία
Τρίζονια
Σαλαμίνα
Αίγινα
Πόρος
Ύδρα
Σπέτσες
Κύθηρα
Κίμωλος
Μήλος
Φολέγανδρος
Σίκινος
Σέριφος
Σίφνος
Κύθνος
Κέα
Μακρόνησος
Γύαρος
Τήνος
Μύκονος
Σύρος
Δήλος
Νάξος
Πάρος
Αντίπαρος
Ιος
Θηρασία
Ανάφη
Αστυπάλαια
Αμοργός
Κάλυμνος
Κως
Νίσυρος
Τήλος
Χάλκη
Ρόδος
Κάρπαθος
Κάσος
Κρήτη
Γαύδος
Χρυσή
Σαρία
Σύμη
Καστελλόριζο
0 25 50 100 Χλμ.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΠΙΚΗΣ & ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Νησιά Ελλάδας – Αγροτική Παραγωγή Ι

- Φυσική γεωγραφία Ελληνικών νησιών όχι ιδιαίτερα κατάλληλη για ανάπτυξη εντατικών και μεγάλης έκτασης καλλιεργειών – εκτροφών εξαιτίας αναγλύφου και έλλειψης φυσικών πόρων (έδαφος, νερό).
- Περίοδο 1950 - 1960 αγροτική παραγωγή στα νησιά **μικτή**: μ.ό. έκτασης ετήσιων, δενδρώνων και βοσκοτόπων ως ποσοστό της ΧΓΓ είναι 23,6%, 24,1% και 36,2% (διαφορές δε σχετίζονται με μέγεθος). Κάποια με πολύ υψηλά ποσοστά σε βοσκότοπους (π.χ. Ύδρα, Ίος, Κάλυμνος, Αστυπάλαια) ή δενδρώνες (π.χ. Παξοί, Σκόπελος). 8 νησιά με πολύ υψηλές αροτραίες (>50% της ΧΓΓ) με πολύ μικρή παρουσία δενδρώνων (π.χ. Φολέγανδρο, Σίκινο, Σαντορίνη, Λήμνο).
- Μέση έκταση εκμεταλλεύσεων > από 32 στρ./εκμ., αλλά με σημαντικές διαφορές (π.χ. Σάμο 15,3 στρ./εκμ., Ψαρά 101 στρ./εκμ. και 84% της ΧΓΓ βοσκότοποι).
- Για κτηνοτροφία: κυρίως αιγοπρόβατα, με 35% συνόλου εκμεταλλεύσεων και μικρό αριθμό προβάτων ανά εκμ. (9,1 πρόβατα /εκμ.).

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΠΙΚΗΣ & ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Νησιά Ελλάδας – Αγροτική Παραγωγή ΙΙ

Οι μεταβολές 1960 - 2010

Μεταβολές ριζικές, πολύ σημαντικές διαφορές μεταξύ νησιών. Αιτίες **βαθιές κοινωνικοοικονομικές διεργασίες** και όχι επιπτώσεις μιας πολιτικής μόνο. Π.χ.:

- Μη-ελκυστικότητα αγροτικής παραγωγής ως επαγγελματικής δραστηριότητας και εκτεταμένη πληθυσμιακή
- έξοδο.
- Αγροτική παραγωγή από δραστηριότητα με σκοπό προμήθεια αγαθών στο νοικοκυριό, σήμερα αποκλειστικά προσανατολισμένη για παραγωγή προϊόντων για κοντινές ή μακρινές αγορές.
- Γεωγραφικά χαρακτηριστικά των νησιών κάνουν μη ανταγωνιστική ανάπτυξη αγροτικών δραστηριοτήτων μεγάλης έντασης και κλίμακας.

Μείωση αριθμού εκμεταλλεύσεων. Συνολική μείωση 1961-2010 = 39% (υψηλότερη 1971-1991). Αύξηση μόνο σε 3 νησιά (Αίγινα, Φούρνοι και Ρόδος). Μείωση ακόμη και >80% (π.χ. -92,5% στις Οινούσσες, -92,3% στη Νίσυρο και -86% στη Κίμωλο). Το ίδιο και για εκτάσεις, αλλά μικρότερη μείωση εξαιτίας των εκτάσεων των βοσκοτόπων.

Χρήση γης με μεγαλύτερη μείωση **οι ετήσιες καλλιέργειες**: 1961-2010 εκτάσεις -50% και εκμεταλλεύσεις με ετήσιες -74%. Σε πολλά νησιά, ουσιαστικά δεν υπάρχουν πια ετήσιες καλλιέργειες, κυρίως σιτηρά και ψυχανθή. **Αύξηση Βοσκότοπων** (Ρόδο +134%, Άνδρο +202%) αλλά και μείωση (π.χ. -57% στη Σχοινούσσα, -70% στη Σύρο). **Δενδρώνες**: μ.ο. +4,5%, αλλά -98% σε Φολέγανδρο, -78% στη Χάλκη, -70% στη Σίφνο και +34% στη Σύμη,

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΠΙΚΗΣ & ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Νησιά Ελλάδας – Αγροτική Παραγωγή ΙΙΙ

Διάκριση γεωργίας από κτηνοτροφία και η εντατικοποίηση της κτηνοτροφίας προβάτων και αιγών. Συμπληρωματικότητα σταματά και κτηνοτροφία ανεξάρτητη από γεωργία. Αριθμός εκμεταλλεύσεων με πρόβατα -78% και +71,4% αριθμός ζώων/εκμ. Αλλά, σε αρκετά νησιά η κτηνοτροφία συνολικά εγκαταλείπεται (π.χ σε Ύδρα βοσκότοποι -93%, εκμεταλλεύσεις με πρόβατα -60% και πρόβατα -59%, σε Ανάφη εκμεταλλεύσεις -97% και πρόβατα -99%).

Κάποιοι παράγοντες που διαμορφώνουν μεταβολές :

- (α) Το είδος της καλλιέργειας (μόνιμες φυτείες - δενδρώνες διατηρούνται πιο εύκολα από «απόντες» αρχηγούς).
- (β) Αύξηση σημασίας «ερασιτεχνών» αγροτών (συνταξιούχοι που επιστρέφουν, πολυδραστήριοι).
- (γ) Απόσταση από ηπειρωτική ή από μεγαλύτερο νησί και ευκολία πρόσβασης.
- (δ) Τουριστική ανάπτυξη

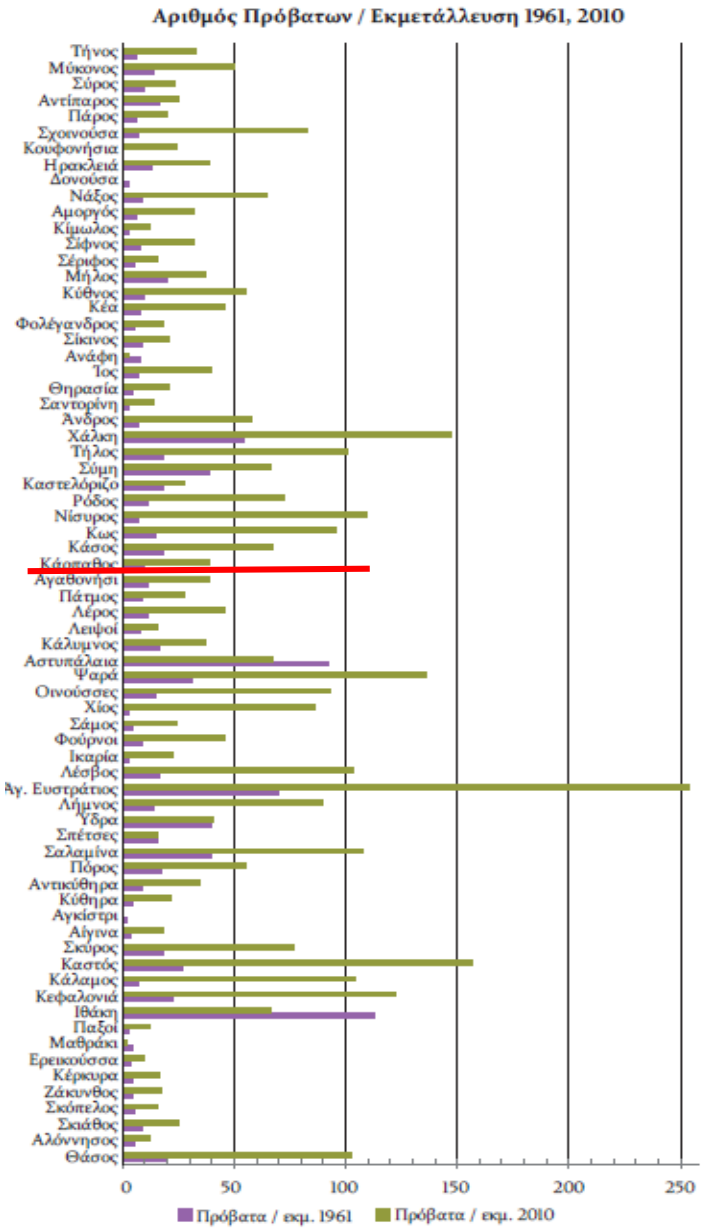
Αριθμός Πρόβατων / Εκμετάλλευση 1961, 2010
Τήνος
Μύκονος
Σύρος
Αντίπαρος
Πάρος
Σχοινούσα
Κουφονήσια
Ηρακλειά
Δονούσα
Νάξος
Αμοργός
Κίμωλος
Σίφνος
Σέριφος
Μήλος
Κύθνος
Κέα
Φολέγανδρος
Σίκινος
Ανάφη
Ίος
Θηρασία
Σαντορίνη
Άνδρος
Χάλκη
Τήλος
Σύμη
Καστελόριζο
Ρόδος
Νίσυρος
Κως
Κάσος
Κάρπαθος
Αγαθονήσι
Πάτμος
Λέρος
Λειψοί
Κάλυμνος
Αστυπάλαια
Ψαρά
Οινούσσες
Χίος
Σάμος
Φούρνοι
Ικαρία
Λέσβος
Αγ. Ευστράτιος
Λήμνος
Ύδρα
Σπέτσες
Σαλαμίνα
Πόρος
Αντικύθηρα
Κύθηρα
Αγκίστρι
Αίγινα
Σκύρος
Καστός
Κάλαμος
Κεφαλονιά
Ιθάκη
Παξοί
Μαθράκι
Ερεικούσσα
Κέρκυρα
Ζάκυνθος
Σκόπελος
Σκιάθος
Αλόννησος
Θάσος
0
50
100
150
200
250
Πρόβατα / εκμ. 1961
Πρόβατα / εκμ. 2010

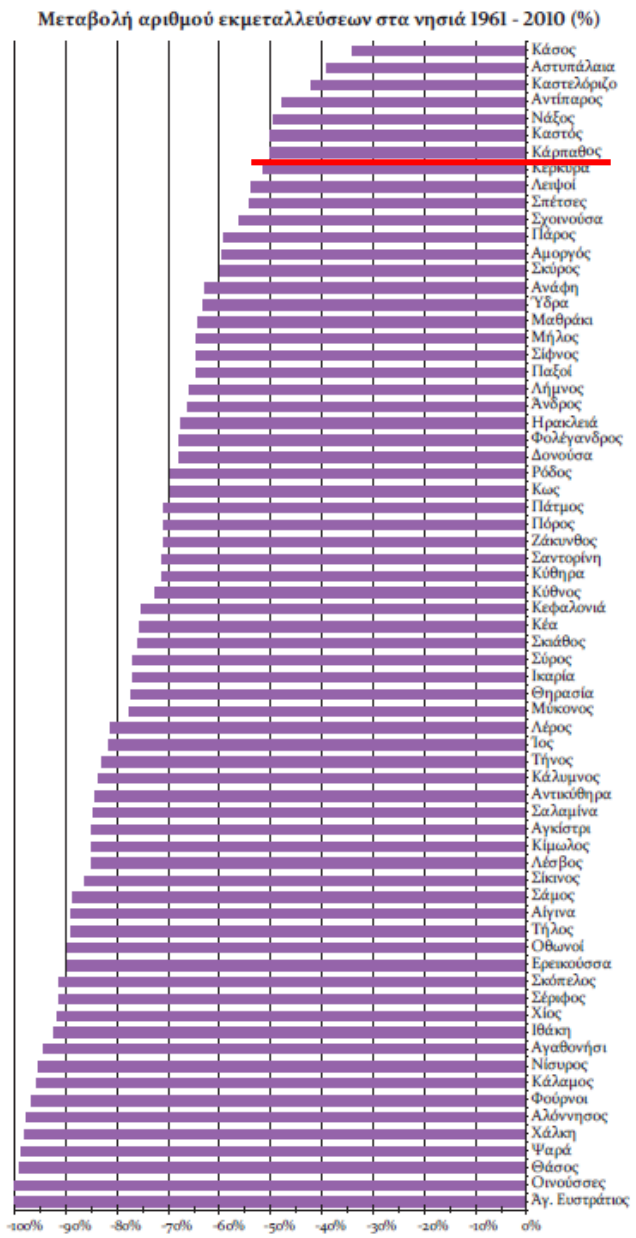
Μεταβολή αριθμού εκμεταλλεύσεων στα νησιά 1961 - 2010 (%)
Κάσος
Αστυπάλαια
Καστελόριζο
Αντίπαρος
Νάξος
Καστός
Κάρπαθος
Κέρκυρα
Λειψοί
Σπέτσες
Σχοινούσα
Πάρος
Αμοργός
Σκύρος
Ανάφη
Ύδρα
Μαθράκι
Μήλος
Σίφνος
Παξοί
Λήμνος
Άνδρος
Ηρακλειά
Φολέγανδρος
Δονούσα
Ρόδος
Κως
Πάτμος
Πόρος
Ζάκυνθος
Σαντορίνη
Κύθηρα
Κύθνος
Κεφαλονιά
Κέα
Σκιάθος
Σύρος
Ικαρία
Θηρασία
Μύκονος
Λέρος
Ίος
Τήνος
Κάλυμνος
Αντικύθηρα
Σαλαμίνα
Αγκίστρι
Κίμωλος
Λέσβος
Σίκινος
Σάμος
Αίγινα
Τήλος
Οθωνοί
Ερεικούσσα
Σκόπελος
Σέριφος
Χίος
Ιθάκη
Αγαθονήσι
Νίσυρος
Κάλαμος
Φούρνοι
Αλόννησος
Χάλκη
Ψαρά
Θάσος
Οινούσσες
Αγ. Ευστράτιος
-100%
-90%
-80%
-70%
-60%
-50%
-40%
-30%
-20%
-10%
0%

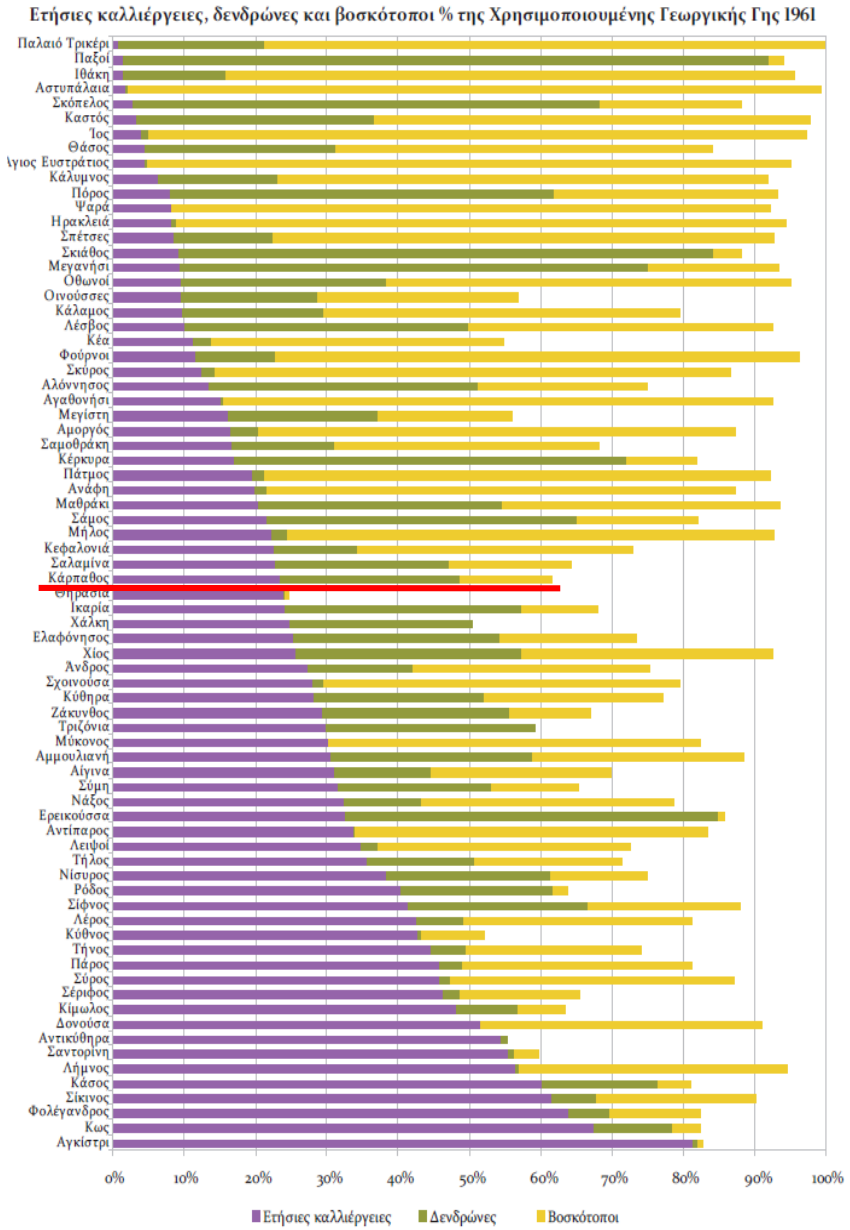
Ετήσιες καλλιέργειες, δενδρώνες και βοσκότοποι % της Χρησιμοποιουμένης Γεωργικής Γης 1961
Παλαιό Τρικέρι
Παξοί
Ιθάκη
Αστυπάλαια
Σκόπελος
Καστός
Ίος
Θάσος
Άγιος Ευστράτιος
Κάλυμνος
Πόρος
Ψαρά
Ηρακλειά
Σπέτσες
Σκιάθος
Μεγανήσι
Οθωνοί
Οινούσσες
Κάλαμος
Λέσβος
Κέα
Φούρνοι
Σκύρος
Αλόννησος
Αγαθονήσι
Μεγίστη
Αμοργός
Σαμοθράκη
Κέρκυρα
Πάτμος
Ανάφη
Μαθράκι
Σάμος
Μήλος
Κεφαλονιά
Σαλαμίνα
Κάρπαθος
Θηρασία
Ικαρία
Χάλκη
Ελαφόνησος
Χίος
Άνδρος
Σχοινούσα
Κύθηρα
Ζάκυνθος
Τριζόνια
Μύκονος
Αμμουλιανή
Αίγινα
Σύμη
Νάξος
Ερεικούσσα
Αντίπαρος
Λειψοί
Τήλος
Νίσυρος
Ρόδος
Σίφνος
Λέρος
Κύθνος
Τήνος
Πάρος
Σύρος
Σέριφος
Κίμωλος
Δονούσα
Αντικύθηρα
Σαντορίνη
Λήμνος
Κάσος
Σίκινος
Φολέγανδρος
Κως
Αγκίστρι
0%
10%
20%
30%
40%
50%
60%
70%
80%
90%
100%
Ετήσιες καλλιέργειες
Δενδρώνες
Βοσκότοποι

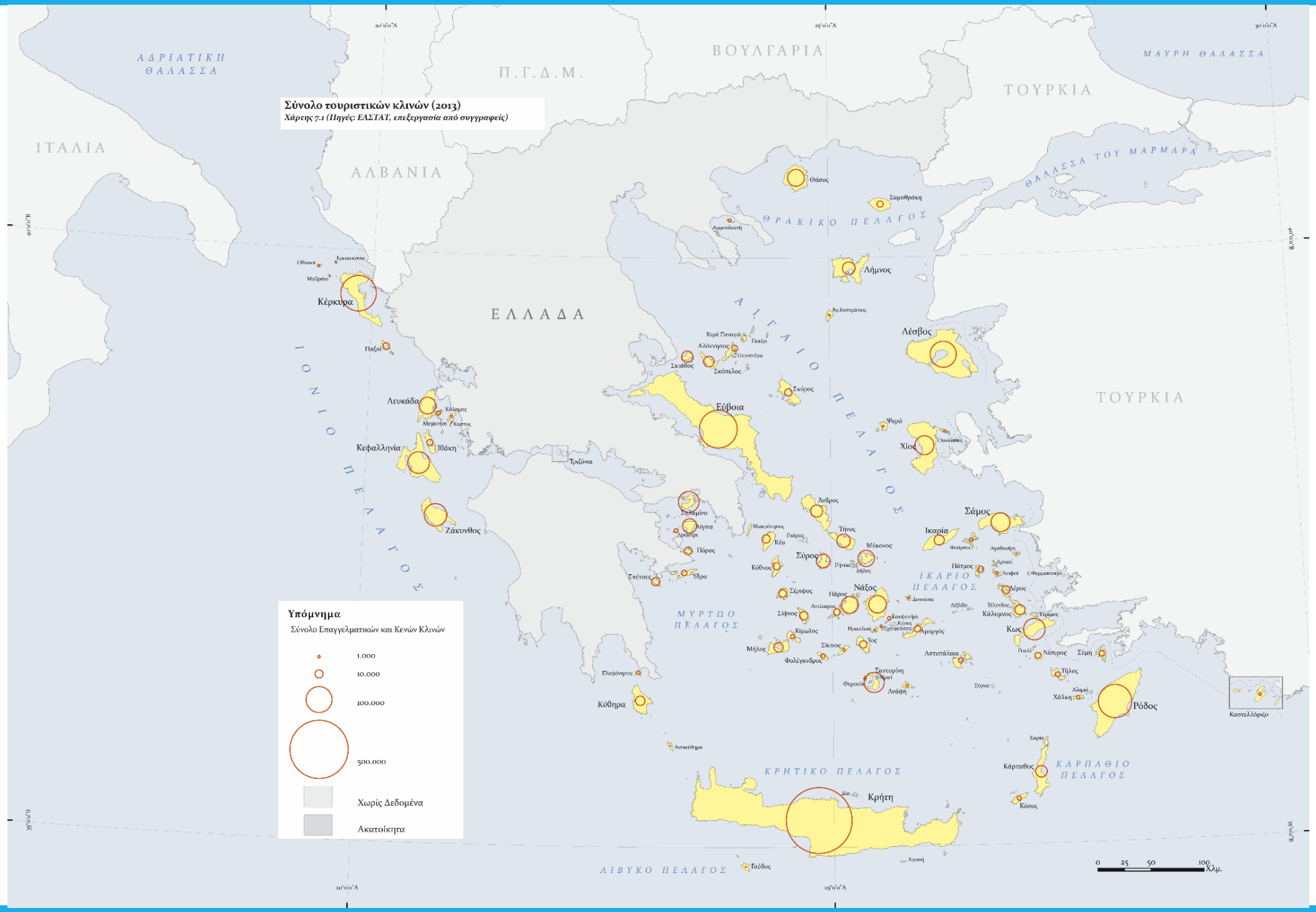
Σύνολο τουριστικών κλινών (2013)
Χάρτης 7.1 (Πηγές: ΕΛΣΤΑΤ, επεξεργασία από συγγραφείς)
ΑΔΡΙΑΤΙΚΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
Π.Γ.Δ.Μ.
ΒΟΥΛΓΑΡΙΑ
ΤΟΥΡΚΙΑ
ΜΑΥΡΗ ΘΑΛΑΣΣΑ
ΙΤΑΛΙΑ
ΑΛΒΑΝΙΑ
ΘΑΛΑΣΣΑ ΤΟΥ ΜΑΡΜΑΡΑ
ΘΡΑΚΙΚΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΕΛΛΑΔΑ
ΑΙΓΑΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΙΟΝΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΤΟΥΡΚΙΑ
ΙΚΑΡΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΜΥΡΤΩΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΚΡΗΤΙΚΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΚΑΡΠΑΘΙΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
ΛΙΒΥΚΟ ΠΕΛΑΓΟΣ
Θάσος
Σαμοθράκη
Αμμουλιανή
Λήμνος
Αγ.Ευστράτιος
Λέσβος
Κέρκυρα
Παξοί
Ιθάκη
Κεφαλληνία
Λευκάδα
Ζάκυνθος
Τριζόνια
Εύβοια
Σκύρος
Σκιάθος
Σκόπελος
Αλόννησος
Χίος
Ψαρά
Σάμος
Ικαρία
Φούρνοι
Πάτμος
Λέρος
Κάλυμνος
Κως
Νίσυρος
Σύμη
Τήλος
Χάλκη
Ρόδος
Καστελλόριζο
Κάρπαθος
Κάσος
Κρήτη
Κύθηρα
Αντικύθηρα
Γαύδος
Σαντορίνη
Ανάφη
Φολέγανδρος
Σίκινος
Μήλος
Κίμωλος
Σέριφος
Σίφνος
Πάρος
Νάξος
Δονούσα
Αμοργός
Ίος
Σύρος
Κύθνος
Μύκονος
Τήνος
Άνδρος
Κέα
Κύθνος
Σαλαμίνα
Αίγινα
Πόρος
Ύδρα
Σπέτσες
Θερμαϊκός
Χαλκιδική
Θεσσαλία
Ήπειρος
Πελοπόννησος
Κρήτη
Δωδεκάνησα
Κυκλάδες
Ιόνιοι Νήσοι
Θρακικό Πέλαγος
Αιγαίο Πέλαγος
Μυρτώο Πέλαγος
Κρητικό Πέλαγος
Καρπάθιο Πέλαγος
Λιβυκό Πέλαγος
Υπόμνημα
Σύνολο Επαγγελματικών και Κενών Κλινών
1.000
10.000
100.000
500.000
Χωρίς Δεδομένα
Ακατοίκητα
0 25 50 100 Χλμ.

Τουριστικές κλίνες (ξενοδοχεία, camping, ενοικιαζόμενα δωμάτια) 2013

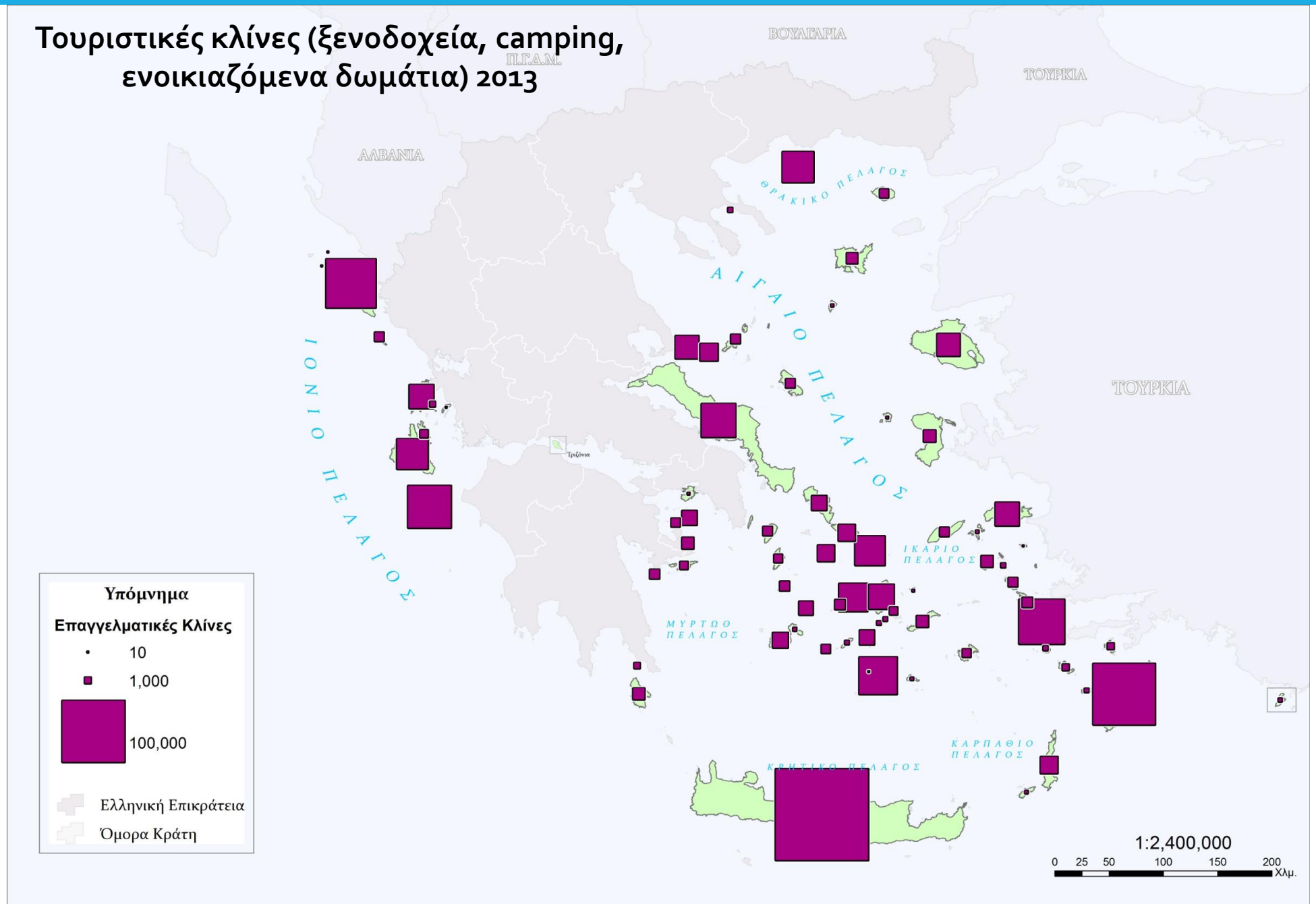

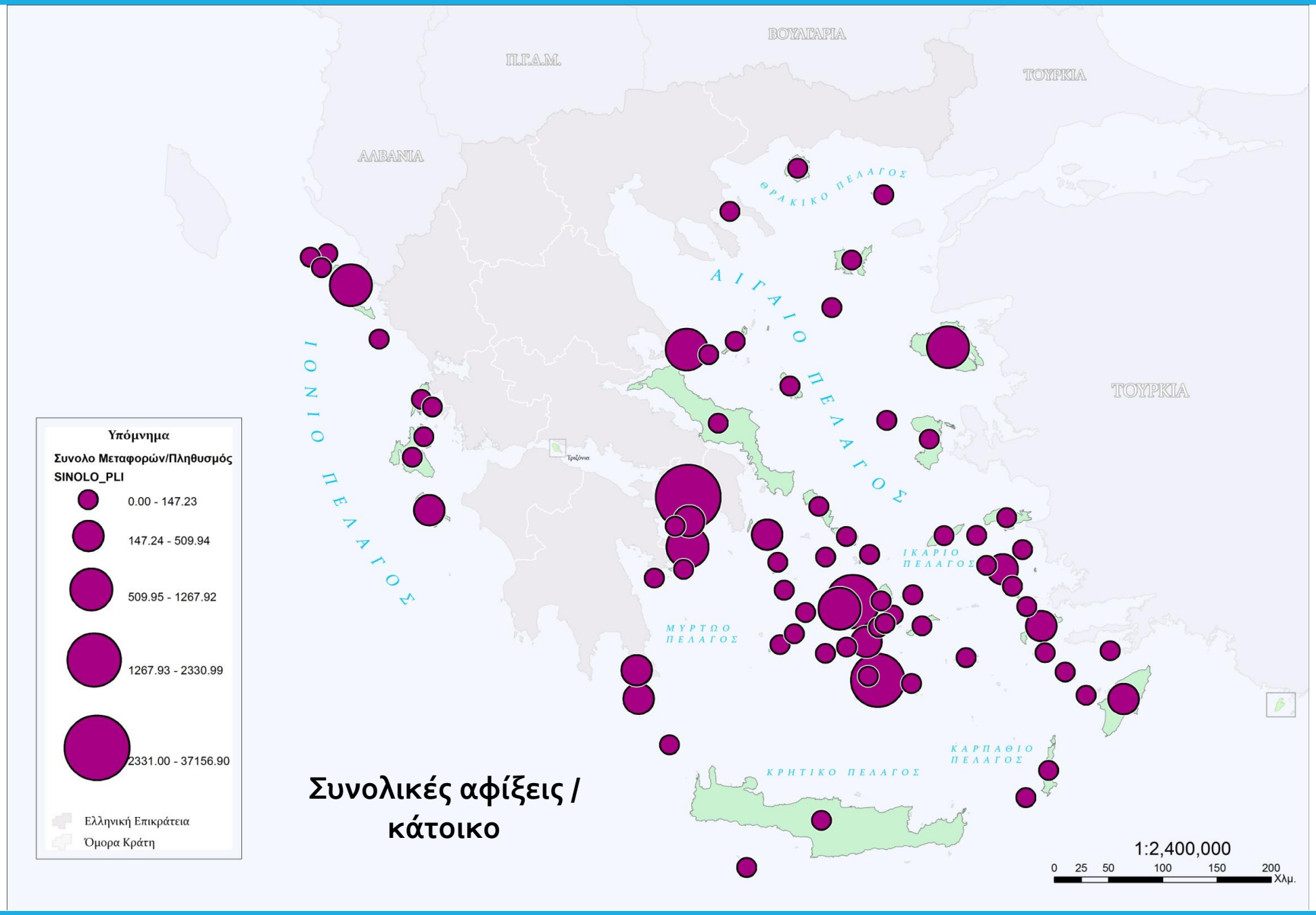

Συνολικές αφίξεις / κάτοικο

*

Τι μπορούμε να κάνουμε

Θετικά σημεία:

- ***Ύπαρξη προϊόντων με μεγάλη συμβολική ποιότητα***
- ***Δυνατότητα διασύνδεσης μεταποίησης με τουρισμό***
- ***Ύπαρξη αριθμού επιχειρήσεων με δεκτικότητα σε καινοτομίες***
- ***Χρήση τοπικών πόρων από σημαντικό ποσοστό των επιχειρήσεων***

FAO framework

Ο «ενάρετος κύκλος» του **FAO** για ΓΕ: στο κέντρο στρατηγικών τοπικής ανάπτυξης

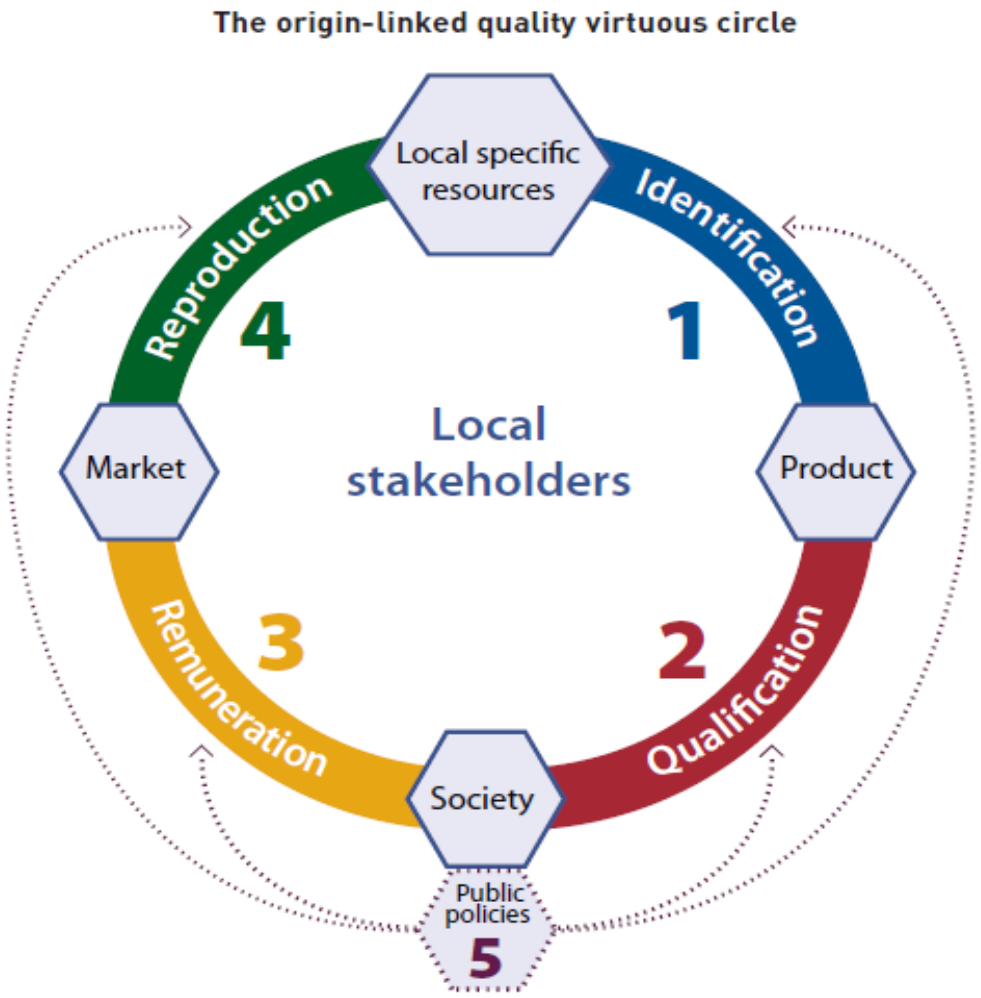

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΠΙΚΗΣ & ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Τι μπορούμε να κάνουμε ΙΙ

Αλλά:

- ***Αδυναμία εκμετάλλευσης συμβολικής αξίας***, (ακατάλληλη παρουσίαση, αδυναμία προώθησης)
- ***Απουσία προτύπων παραγωγής*** (ποιότητα και τυποποίηση),
- ***Έλλειψη επιστημονικής τεκμηρίωσης*** για ιδιότητες και ιδιοτυπίες προϊόντων
- ***Αδυναμία κάρπωσης προστιθέμενης αξίας από παραγωγούς*** (τοπικός ανταγωνισμό και αδυναμία συνεργασίας)
- ***Μικρό μέγεθος και οικογενειακός χαρακτήρας επιχειρήσεων***,
- ***Έλλειψη υποστηρικτικών μηχανισμών*** (καινοτομία, παραγωγή και προώθηση).
- ***Απόσταση και απομόνωση από εθνικές και διεθνείς αγορές*** (μόνιμο χαρακτηριστικό, μπορεί να «απαλυνθεί», αλλά ***όχι*** να «λυθεί»)
- *Έλλειψη συνείδησης* ότι το **κάθε προϊόν αποτελεί κοινό πόρο για επιχειρήσεις που το παράγουν και το διακινούν και για περιοχή**

Τι μπορούμε να κάνουμε ΙΙΙ

Θετικές εξελίξεις:

Αύξηση της ζήτησης προϊόντων γεωγραφικής προέλευσης και άτυπης ιδιοτυπίας, ευκαιρία δημιουργίας ‘διατροφικής ταυτότητας’ από τοπικές επιχειρήσεις με κλαδικές και διακλαδικές συνεργασίες.

Ύπαρξη ερευνητικών φορέων τοπικά που μπορούν να βοηθήσουν τις επιχειρήσεις.

Ύπαρξη ευκαιριών από πολιτικές ανάπτυξης της υπαίθρου.

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΠΙΚΗΣ & ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Τι μπορούμε να κάνουμε IV

Αλλά:

- ***Εισαγωγή 'μεγάλων παικτών'*** σε παραγωγή και προώθηση προϊόντων με ονομασία γεωγραφικής προέλευσης και ιδιοτυπίας, (τακτικές χειραγώγησης ή εξαφάνισης μικρότερων μονάδων).
- ***Ελλιπής διασύνδεση μεταποιητικών επιχειρήσεων με λοιπούς τομείς:*** έλλειψη συνεργιών, απώλεια προστιθέμενης αξίας.
- ***Δυσκολία διατήρησης τοπικού χαρακτήρα και ιδιοτυπίας προϊόντων όταν η παραγωγή χρειάζεται να έχει μεγάλη κλίμακα***.

Μόνη λύση: συνειδητοποίηση ότι **προϊόν αποτελεί κοινό πόρο για επιχειρήσεις που το παράγουν και το διακινούν και γενικά για την περιοχή** και συνεργασία των εμπλεκόμενων φορέων και επιχειρήσεων.

Πολιτικές…

- **Τι πολιτικές χρειαζόμαστε;**
- ***Πως μπορούμε να ενεργοποιήσουμε και να βελτιώσουμε το τοπικό κοινωνικό κεφάλαιο;***

- *Τίποτα δεν πετυχαίνει όπως η επιτυχία*

ΕΡΓΑΣΤΗΡΙΟ ΤΟΠΙΚΗΣ & ΝΗΣΙΩΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Πανεπιστήμιο Αιγαίου

Ευχαριστούμε για τη προσοχή σας

http://archipelago.aegean.gr:8080/atlas/